

**Министарство рада, запошљавања
и социјалне политике**

**РЕФОРМА СИСТЕМА ПИО
СРБИЈЕ**

Београд, новембар 2012. године

Упоредно право

Није дошло до хармонизације права социјалне сигурности

**Терминолошке разлике су присутне: сигурност, осигурање,
заштита (зависе и од обима заштите)**

**Разлике остају, уз уважавање традиције, културолошких
разлика, политичке, социјално-економске**

Беверицев модел

Бизмарков модел

Беверицев модел - Модел универзалног социјалног осигурања

Осигурање покрива целокупно становништво (и лица која не раде)

Начело солидарности свих грађана,

Финансира се из доприноса, али из пореза

Велика Британија, Швајцарска, скандинавске земље, САД и Канада

Бизмарков модел - Модел професионалног (радничког) осигурања

Традиционалан модел – ризици (за случај): болести, старости, несреће на послу, инвалидности

Начело узајамности и солидарности

Финансира се из доприноса

Давања за случај наступања осигураног ризика (Немачка, Француска, Италија, и др.)

СРБИЈА

СИСТЕМ ПЕНЗИЈСКОГ И ИНВАЛИДСКОГ ОСИГУРАЊА (ПИО) У СРБИЈИ ЧИНИ:

I СТУБ

Обавезно ПИО осигурање – PAYGO систем

Закон о пензијском и инвалидском осигурању (“Службени гласник РС” бр. 34/03, 64/04, 84/04, 85/05, 101/05 63/06, 5/09, 107/09, 101/10 и 93/12)

Финансирање пензијског и инвалидског осигурања заснива се на систему PAY AS YOU GO, тј. на принципу текућег финансирања и међугенерациске солидарности.

III СТУБ

Добровољно пензијско осигурање

Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима (“Службени гласник РС” бр. 85/05) је усвојен 29. септембра 2005. године, а измене 2011-3/11

Овим законом организовање и управљање добровољним пензијским фондовима, оснивање, делатност и пословање друштава за управљање добровољним пензијским фондовима

I СТУБ

Обавезно ПИО осигурање – PAYGO систем Предности и недостатци

- **Основна предност-** гарант је држава и по принципу међу-генерацијске солидарности онемогућава да штедња за старост пропадне на тржишту и у ванредним околностима.
- **Главни недостатак-** све теже функционисање у условима неповољних демографских кретања и смањења односа између броја осигураника и пензионера, а што указује на неопходност предузимања реформских мера.

I СТУБ

ОБАВЕЗНО ПИО ОСИГУРАЊЕ – РАУГО СИСТЕМ

Ко су обавезно осигурана лица ОСИГУРАНИЦИ:

- ❖ Запослени;
- ❖ Лица која самостално обављају делатност;
- ❖ Пољопривредници;

ПРАВА ИЗ ПИО:

- ❖ Старосна пензија
- ❖ Инвалидска пензија
- ❖ Право на породичну пензију
- ❖ Право на накнаду погребних трошкова
- ❖ Право на новчану накнаду за телесно оштећење
- ❖ Право на новчану накнаду за помоћ и негу

Реформа система ПИО започета 2001. године

Зашто је тада била неопходна реформа?

- Пензијски систем се од деведесетих година прошлог века суочава са ПРОБЛЕМИМА У ФИНАНСИРАЊУ обавеза и дефицитом у РФПИО.
- Основни узроци оваквог стања били су:
 - општа економска ситуација у земљи (криза настала деведесетих година, ембарго, ратови, бомбардовање, проблеми транзиције);
 - неплаћање доприноса;
 - раст незапослености;
 - неповољна демографска ситуација;
 - продужење животног века становништва;
 - решавање проблема вишкова радне снаге кроз пензионисање;
 - неоправдано повољни критеријуми за одлазак у пензију;
 - злоупотребе при остваривању права на инвалидску пензију.

РЕФОРМА СИСТЕМА ПИО У ФАЗАМА:

*Закон о пензијском и инвалидском осигурању, односно
измене*

- I ФАЗА 2002. година
- II ФАЗА 2003. година
- III ФАЗА 2005. година
- IV ФАЗА 2010. година

Реформски кораци у 2001. године

І ФАЗА

Реформа пензијског система започела је 2001. године, доношењем измена Савезног закона, које су биле у примени од 2002. године:

- **ПООШТРЕНИ СУ УСЛОВИ ЗА СТАРОСНУ ПЕНЗИЈУ**
Једнократно подигнута општа старосна граница за три године са 60 на 63 године живота (М), са 55 на 58 година (Ж)
- **ПРОМЕНА НАЧИНА УСКЛАЂИВАЊА ПЕНЗИЈА**
Поред зарада и увођење трошкова живота (50% зарада + 50 % трошкова живота)
- **УТВРЂИВАЊЕ ЈЕДНЕ НАЈНИЖЕ ПЕНЗИЈЕ**
Уместо дотадашњих 5

Реформски кораци у 2003. Години - II ФАЗА

Доношење новог Републичког закона Најзначајније промене:

- ❖ Нов начин обрачуна пензија, увођење нове формуле за обрачун пензија која се заснива на бодовима и продужење обрачунског периода који се раније заснивао на 10 најбољих година;
- ❖ Промењена дефиниције инвалидности, поштравање критеријума за стицање инвалидских пензија;
- ❖ Редовна ревизија права на инвалидску пензију;
- ❖ Укидање права по основу преостале радне способности и задржавање одређеног нивоа права за затечене кориснике II и III категорије (50% од инвалидске пензије);

II ФАЗА - наставак

- ❖ Проширење обухвата обавезно осигураних лица;
Уведена је обавеза плаћања доприноса на све приходе који се остварују по основу обављања неке економске активности
- ❖ Уведена је могућност добровољног укључивања у осигурање;
- ❖ Промене у обухвату осигураника пољопривредника;
- ❖ Доприноси за социјално осигурање су обухваћени посебним законом.

**УСЛОВИ ЗА СТАРОСНУ ПЕНЗИЈУ СУ ОСТАЛИ
НЕПРОМЕЊЕНИ**

II ФАЗА - наставак

Инвалидска пензија

Осигураник код којег настане **ПОТПУНИ ГУБИТАК РАДНЕ СПОСОБНОСТИ**, стиче право на **ИНВАЛИДСКУ ПЕНЗИЈУ** ако је инвалидност проузрокована :

1. повредом на раду или професионалном болешћу;
2. повредом ван рада, или болешћу – ако је инвалидност наступила пре навршења година живота прописаних за остваривање права на старосну пензију и да има навршених **5 година стажа осигурања**;

Породична пензија

Могу остварити чланови породице:

1. Умрлог осигураника који је навршио најмање **5 год. стажа осигурања***, или је испунио услове за инвалидску пензију;
2. Умрлог корисника старосне или инвалидске пензије;

* *Ако је смрт осигураника наступила услед повреде на раду или професионалне болести, стаж осигурања се не узима у обзир;

II ФАЗА - наставак

ОДРЕЂИВАЊЕ ВИСИНЕ ПРАВА

ФОРМУЛА ЗА
УТВРЂИВАЊЕ **ВИСИНЕ ПЕНЗИЈЕ:**

ПЕНЗИЈА=ЛБ x ОБ

ПЕНЗИЈА=ЛИЧНИ БОДОВИ x ОПШТИ БОД

ЛИЧНИ БОДОВИ = ЛК x ПС

ЛК= ЛИЧНИ КОЕФИЦИЈЕНТ

ПС= ПЕНЗИЈСКИ СТАЖ

ЛИЧНИ КОЕФИЦИЈЕНТ=

ЗБИР ГОДИШЊИХ ЛИЧНИХ КОЕФИЦИЈЕНАТА / ПЕРИОД
ЗА КОЈЕ СУ ОБРАЧУНАТИ (године, месеци и дани)

II ФАЗА – наставак

ОДРЕЂИВАЊЕ ВИСИНЕ ПРАВА - наставак

- **ПЕНЗИЈСКИ СТАЖ ДО 40 ГОДИНА –**
ГОДИНА=1; МЕСЕЦ=0,0833; ДАН=0,00278
- **ПЕНЗИЈСКИ СТАЖ ОД 40 ДО 45 ГОДИНА –**
ГОДИНА=0,5; МЕСЕЦ=0,0417; ДАН=0,00139

ДОДАТИ СТАЖ ЗА ЖЕНЕ

(КОД СТАРОСНЕ ПЕНЗИЈЕ)

СТАЖ ОСИГУРАЊА УВЕЋАН ЗА 15 % (НАЈВИШЕ ДО 40 ГОДИНА

ДОДАТИ СТАЖ ЗА ЖЕНЕ (КОД ИНВАЛИДСКЕ ПЕНЗИЈЕ) СТАЖ ОСИГУРАЊА + ДОДАТИ СТАЖ ПО ОСНОВУ ИНВАЛИДНОСТИ, УВЕЋАН ЗА 15 ПОСТО (НАЈВИШЕ ДО 40 ГОДИНА)

ДОДАТИ СТАЖ КОД ИНВАЛИДСКЕ ПЕНЗИЈЕ НАЈВИШЕ ДО 40 ГОДИНА

Реформски кораци у 2005. години - III ФАЗА

Измена републичког Закона о ПИО

- **Одложено подизање услова за стицање права на старосну и породичну пензију за 2 године** - од 2008. до 2011. године: постепено, сваке године за 6 месеци)
- **Увођење новог услова за старосну пензију 45 година стажа осигурања**
- **Усклађивања пензије** - РЕДОВНО усклађивање 2 пута годишње - 1. априла и 1. октобра текуће године и постепен прелазак са швајцарске формуле на трошкове живота
- **ВАНРЕДНО усклађивање пензије 1. јануара текуће године** уколико просечна пензија за претходну годину износи мање од 60% од просечне зараде у претходној години
- **Начин усклађивања пензије** -
- **Подизање нивоа најниже пензије** - једнократно подигнут ниво најниже пензије од 1.1.2006. Године
- **Консолидација три фонда** – 2008. године административна, а 2011. финансијска

Реформски кораци у 2010. години - IV ФАЗА

Изменама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању од 2010. године у примени од 2011. Године.

- Измене услова за стицање права на старосну пензију;
- Измене услова за стицање права на породичну пензију;
- Стаж осигурања са увећаним трајањем;
- Дефинисање услова за стицање и коришћење права на старосну пензију код одређених категорија осигураника;
- Постепено смањивање процента увећања навршеног стажа осигурања за осигураника жену, приликом одређивања висине старосне и инвалидске пензије;
- Усклађивање пензије и ванредно усклађивање најниже пензије (у осигурању запослених и осигурању самосталних делатности);
- Осигурање пољопривредника;
- Поновно увођење новчане накнаде за помоћ и негу другог лица у систем ПИО;
- Увођење војних осигураника у систем ПИО.

IV ФАЗА - наставак

Нема промена код опште старосне границе, само **код тзв. "пуног стажа"**, и то:

➤ За осигураника **мушкарца**, постепено повећање старосне границе, почев од 2011. до 2022. године, са **53** године живота на **58** година живота. Стаж осигурања за мушкарца није мењан и износи **40** година;

➤ За осигураника **жену**, постепено повећање старосне границе са **53** на **58** година живота, почев од 2013. до 2022. год. односно, захтеваног **стажа** за три године, и то постепено за четири месеца годишње, од 2013. до 2020. године, са **35** на **38** година стажа осигурања.

IV ФАЗА - наставак

Измене услова за стицање права на породичну пензију

- Постепено повећање старосне границе за три године, почев од 2012. до 2017. године, тако да ће за **удову** износити **53**, а за **удовца 58 година живота**;
- Уводи се услов да је право на породичну пензију брачног друга, у случају закључења брака са лицем које је у том тренутку навршило 65 (м), односно 60 (ж) година живота, могуће остварити под условом да имају заједничко дете или да је брак трајао најмање 2 године непрекидно.

IV ФАЗА - наставак

Стаж осигурања са увећаним трајањем

Повећање броја потребних година проведених на радним местима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајање ("тзв. бенефицирани стаж") да би се старосна граница снизила за једну годину и то на:

- **5** година проведених на радном месту, односно послу на коме се ефективно проведених 12 рачуна као 14 месеци стажа осигурања;
- **4** година проведених на радном месту, односно послу на коме се ефективно проведених 12 рачуна као 15 месеци стажа осигурања;
- **3** године проведене на радном месту, односно послу на коме се ефективно проведених 12 рачуна као 16 месеци стажа осигурања;
- године проведене на радном месту, односно послу на коме се ефективно проведених 12 рачуна као 18 месеци стажа осигурања нису мењане и износе **1 година и 6 месеци**.

IV ФАЗА - наставак

Стаж осигурања са увећаним трајањем – наставак

- Општа старосна граница за ове осигуранике подиже се постепено за четири месеца од **2011.** до **2015.** године са **53** на **55** година живота;
- Задржана је погодност да се старосна граница може снижавати највише до **50** година живота за осигуранике који раде на најтежим пословима (**12-18**) - (рудари, балерине итд.).

IV ФАЗА - наставак

Одређене категорије осигураника

- Измене услова за стицање права на старосну пензију за одређене категорије осигураника (полициски службеници, припадници БИА, запослени у МСП, запослени у Управи за извршење кривичних санкција. овлашћена службена лица Пореске полиције и др.) у случају престанка запослења са правом на пензију пре испуњења општих услова:
 - Постепено подизање опште старосне границе са 53 на 55 година живота од 2011. до 2022. године;
 - Постепено повећање потребних година стажа осигурања са 20 на 25 година у истом периоду;
 - Постепено повећање броја година стажа осигурања проведених на радним местима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем са 10 на 15 година, такође у периоду од 2011. до 2022. године.

IV ФАЗА - наставак

Одређене категорије осигураника - наставак

- Изузетно, полицијски службеници - припадници специјалних јединица полиције и припадници Безбедоносно-информативне агенције, који раде на посебно сложеним, специфичним пословима стичу право на старосну пензију кад наврше **најмање 53** године живота и **20** година **ефективно** **provedених** **на радним местима са увећаним трајањем;**

- Измене услова за стицање права на старосну пензију за одређене категорије осигураника (остали полицијски службеници, припадници БИА, запослени у МСП-а који раде на радним местима, односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем и др.) у случају престанка запослења са правом на пензију пре испуњења општих услова:
 - **Најмање 60** година живота и **25** година стажа осигурања, од чега најмање **15** година ефективно provedених на радним местима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, постепено од 2011. до 2022. године.

IV ФАЗА - наставак

Одређене категорије осигураника Висина права из ПИО

- У погледу утврђивања висине права из пензијског и инвалидског за запослене у МУП-у и БИА, МСП, У УПРАВИ ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА, ОВЛАШЋЕНА СЛУЖБЕНА ЛИЦА ПОРЕСКЕ ПОЛИЦИЈЕ, КАО И ПРОФЕСИОНАЛНА ВОЈНА ЛИЦА:
 - приликом израчунавања годишњег личног коефицијента, узимају се подаци у периоду од 1. јануара 1996. године;
 - утврђује се ретроактивна примена прописа од 1. јануара 2010. године за све горе наведене категорије запослених (осим за професионална војна лица);

IV ФАЗА - наставак

Одређивање висине пензије за осигураника жену

Постепено смањивање процента увећања навршеног стажа осигурања за осигураника жену (са 15% на 6%), код одређивања висине старосне и инвалидске пензије, тако да додати стаж за жене у 2021. години износи **6%**.

Смањење максималне висине личног коефицијента

Лични коефицијент се лимитира на **3,8** (уместо 4), што ће довести и до нижег износа највише пензије за све будуће кориснике.

IV ФАЗА - наставак

Усклађивање пензије

- Пензија се од **1. априла** текуће године усклађује са кретањем потрошачких цена на територији Републике Србије у претходних шест месеци. Поред тога, ако бруто домаћи производ у претходној календарској години порасте изнад 4%, пензија се усклађује од 1. априла текуће године у проценту који представља збир процента раста, односно пада потрошачких цена на територији Републике Србије у претходних шест месеци и процента који представља разлику између реалне стопе раста бруто домаћег производа у претходној календарској години и стопе од 4%.
- Пензија се од **1. октобра** текуће године усклађује са кретањем потрошачких цена на територији Републике Србије у претходних шест месеци.

Усклађивање пензије као и зараде у јавном сектору у 2012.

омогућити да кретање пензија прати кретање зарада у јавном сектору;
Оваквим начином усклађивања Влада планира и контролише раст зарада у јавном сектору и кретање пензија у складу са економским могућностима буџета и чува њихову реалну вредност

IV ФАЗА - наставак

Поновно увођење новчане накнаде за помоћ и негу другог лица

- Поновно увођење у систем ПИО, новчане накнаде за помоћ и негу другог лица као једног од права из пензијског и инвалидског осигурања;
- Право на новчану накнаду за помоћ и негу другог лица могу да остваре осигураник и корисник пензије.

IV ФАЗА - наставак

Увођење војних осигураника у систем ПИО

- Увођење војних осигураника у систем ПИО од 1. јануара 2012. године;
- Војни осигураници имају исти третман као и запослени у МУП-у, у погледу остваривања, висине права и коришћења права из ПИО;
- До 31. децембра 2013. године, официри и подофицири остварују права на старосну пензију и пре испуњења општих услова за стицање старосне пензије, ако су навршили најмање 20 година пензијског стажа, од чега најмање 10 година у својству професионалног војног лица;
- Фонд за социјално осигурање војних осигураника постаје саставни део РФПИО.

Очекивани ефекти

- Смањење учешћа млађих категорија пензионера;
- Финансијске уштеде због измена параметара система на средњи рок;
- Смањење учешћа расхода за нето пензије у БДП у

РЕФОРМА СИСТЕМА ПИО

ОСНОВНИ ЦИЉ РЕФОРМЕ

**Дугорочна економска одрживост
система пензијског и инвалидског
осигурања за садашње и будуће
генерације пензионера.**

Хвала на пажњи!